

Talks materials in ESL classrooms. Journal for Educators, Teachers and Trainers.

3. TED ideas worth spreading. – URL: https://www.ted.com/talks/mariana_mazzucato_what_is_economic_value_and_who_creates_it (Access date 05.10.2021).

4. Ivanova, A. M., Malygina, E. V. (2017). *Vozmozhnosti ispol'zovaniya sovremennogo media-kontenta Ted Talks v obuchenii angliyskomu yazyku kak vtoromu inostrannomu*. [Possibilities of using modern media content Ted Talks in teaching English as a second foreign language].

5. Kareva, N. V. (2014). *Ispol'zovaniye autentichnykh audio i video materialov dlya povysheniya motivatsii izucheniya inostrannogo yazyka*. [The use of authentic audio and video materials to increase the motivation of learning a foreign language].

6. Korniyush, H. V. (2019). *Mozhlyvosti vykorystannya videomaterialiv TED Talks u protsesi vykladannya anhliys'koyi movy u vyshchiy shkole*. [Possibilities of using TED Talks videos in the process of teaching English in high school].

7. Kuzan, H. S., Matviyiv-Lozyns'ka, YU. O. (2019). *Vykorystannya materialiv lektiy TED Talks dlya pidvyshchennya komunikatyvnoyi kompetentnosti studentiv zakladiv vyshchoyi osvity*. [Use of materials of TED Talks lectures for increase of communicative competence of students of institutions of higher education].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЗАПОТІЧНА Роксолана Андріївна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов та культури фахового мовлення Львівського державного університету внутрішніх справ.

Наукові інтереси: особливості перекладу наукових текстів економічного спрямування.

РОМАНІЮК Ольга Михайлівна – викладач кафедри іноземних мов та культури фахового мовлення Львівського державного університету внутрішніх справ

Наукові інтереси: контрастивна лінгвістика, методика викладання іноземних мов.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

ZAPOTICHNA Roksolana Andriyivna – Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages and the Culture of Professional Communication at Lviv State University of Internal Affairs.

Circle of scientific interests: translation features of scientific and economic texts.

ROMANIUK Olha Mykhaylivna – Lecturer of the Department of Foreign Languages and the Culture of Professional Communication at Lviv State University of Internal Affairs.

Circle of scientific interests: contrastive linguistics, foreign language teaching methodologies.

Стаття надійшла до редакції 03.11.2021 р.

УДК 378.091.018.43

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-200-75-79

ЗАРІШНЯК Інна Миколаївна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри біофізичної хімії, фізики і педагогіки Донецького національного університету імені Василя Стуса
ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-0948-1352>
e-mail: i.zarishniak@donnu.edu.ua

ГРАБОВИЧ Марія Вікторівна –

асистент кафедри іноземних мов професійного спрямування Донецького національного університету імені Василя Стуса
ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-6679-3531>
e-mail: m.hrabovych@donnu.edu.ua

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ НАДЗВИЧАЙНОГО ВІДДАЛЕНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Дистанційна освіта є новим типом навчання, який з'явився на вимогу сучасного суспільства та завдяки розвитку нових комп'ютерних технологій. По суті, це комплекс освітніх заходів для широкого кола студентів. Тотальне впровадження дистанційного навчання, як основної форми, виявило його неготовність повністю замінити традиційне навчання, яке переважало в освітньому процесі до останнього часу. За даними ЮНЕСКО, карантин через COVID-19 упровадили в 192 країнах світу.

Багато закладів вищої освіти зіштовхнулися із проблемами запровадження онлайн-освіти. Причини були різні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідники приділяють значну увагу методичним аспектам створення, організації та впровадженню дистанційного навчання в Україні, зокрема, останні дослідження стосуються розробки організаційних етапів створення дистанційних курсів та методичних рекомендацій щодо їх використання (К. Гавриленко, М. Kurvits, Н. Лосєва, О. Муковіз). Окрім того, науковці вивчають

сервіси хмарного навчального середовища, зокрема, багато робіт присвячено потенційним можливостям хмарних сервісів для онлайн-тестування (С. Литвинова, І. Гарко). Зокрема, питанням основних інструментів та сервісів ефективного оцінювання в умовах дистанційної освіти присвячена стаття О. Зарівної, О. Сфімової та Н. Химай [5].

Попри актуальність проблеми використання надзвичайного віддаленого навчання у закладах вищої освіти і активність висвітлення окремих її аспектів, системному аналізу переваг та недоліків використання такої форми дистанційної освіти у закладах вищої освіти присвячено небагато робіт.

Мета статті – теоретично обґрунтувати переваги та недоліки впровадження надзвичайного віддаленого навчання у закладах вищої освіти і визначити перспективи його удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використання різних форм дистанційної освіти під час карантину показало широкому загалу її переваги та недоліки [6, с. 217]. Слід зазначити, що загалом дистанційне навчання, не дивлячись на його новизну й незвичність для більшої частини суб'єктів навчання, змогло досить ефективно замінити традиційне навчання у вищій школі. Неготовність освітніх установ до віддаленого навчання, відсутність єдиного системного підходу до його технічного й освітнього забезпечення, недостатня кількість електронних підручників і матеріалів, обмеженість освітніх платформ для проведення навчання, необізнаність із ними значної кількості освітян, невміння працювати віддалено породили нагальну потребу в розробці системи загальних національних стандартів дистанційного навчання, створення єдиного інформаційно-освітнього середовища з підтримки функціонування та розвитку системи дистанційної освіти, однакових для всіх, але достатньо гнучких вимог до організації та проведення дистанційних курсів з метою надання можливості креативного підходу до навчальної діяльності кожному її суб'єкту [1, с. 43].

Практичне втілення такої форми дистанційної освіти як надзвичайне віддалене навчання розвінчало низку положень, які існували в теоретичних дослідженнях про дистанційну освіту. Зокрема твердження про полегшення роботи викладача. Навіть після остаточної адаптації всіх навчальних матеріалів до нової форми навчання, навантаження на викладача не зменшиться, оскільки значно більше часу займатиме підготовка й організація проведення дистанційного курсу, що, як показала практика, практично повністю є відповідальністю викладача [7; 10].

Також досить популярне серед деяких науковців твердження про можливість навчання одним викладачем великих груп студентів не знайшло свого практичного застосування, оскільки виявилось, що кількість студентів у традиційних групах є навіть завеликою для практичного дистанційного заняття й має складатися оптимально з 4–6 студентів. Практичний досвід запровадження дистанційного навчання довів, що ефективний навчальний процес вимагає значних капіталовкладень і ресурсів для відповідної підготовки / перепідготовки викладачів до роботи в нових умовах [3, с. 155].

Неготовність вітчизняних закладів освіти до віддаленого навчання у більшості випадків пов'язана із технічними проблемами як-от відсутність якісних гаджетів, мікрофонів і камер для відео зв'язку, безперебійної подачі електрики та Інтернету.

Значною стала залежність результативності навчання дистанційних студентів від віку, попередньої освіти, професійної підготовки, навчального досвіду, здатності до самоорганізації, самонавчання та рівня мотивації. Окрім того, студенти не перетворилися на високо мотивованих суб'єктів навчальної діяльності й потребували саме керівництва викладача, а не консультативної діяльності тьютора. Великою проблемою стала відсутність мотивації окремих студентів, їх сприйняття дистанційного навчання як можливості розслабитися, додаткові канікули, проявилася їхня нездатність до самоорганізації та самонавчання, залежність від традиційного навчання під керівництвом викладача [2, с. 135].

При переході до дистанційного навчання досить складним виявився процес координації дій викладачів і студентів, оскільки деякі викладачі збільшили кількість завдань, мотивуючи це тим, що студенти, перебуваючи на самоізоляції вдома, мають більше часу й тому можуть виконувати в 1,5–2 рази більше роботи з їх предмета. Деякі викладачі сприйняли виклики дистанційного навчання як проведення традиційних занять у реальному часі на основі певної онлайн-платформи у вигляді відеозанять. Відсутність загальної координації викладацького складу і дисбаланс в організації системи дистанційного навчання та єдиних вимог до студентів породжувала незадоволення останніх і скарги на тотальне перевантаження [2, с. 136].

Наступним складним моментом неочікувано виявився процес залучення студентів до дистанційного навчання. Нижче зазначено основні труднощі, які виникли на початку роботи у віртуальному класі: а) використання здобувачами псевдоніми

(нікнейми), що створювало плутанину та забирало багато часу на їх ідентифікацію; б) малоефективна традиційна форма роботи в онлайн-класі виявилася нудною для студентів, тому викладачам довелося терміново створювати інтерактивні завдання з використанням мультимедійних засобів (відеозавдання, текстові вправи у вигляді Google форм тощо); в) перехід на дистанційне навчання викликало низку технічних труднощів (наприклад, неможливість проводити тривалі заняття в Zoom, проблеми з приєднанням до класної кімнати в Google Meet без додаткового запрошення викладача тощо). Також незвичною для багатьох виявилася можливість спілкування з виключеними камерою та мікрофоном. У студентів з'явилася нова «поважна причина відсутності на занятті» – поганий Інтернет-зв'язок або аварія електричних мереж; г) здобувачі почали надсилати виконані завдання туди, де їм здавалося зручніше чи звичніше їх прикріпити. Це створювало додаткове навантаження на викладача – відстежувати й систематизувати всі студентські роботи було практично неможливо; д) оцінювання студентів також ускладнилося, оскільки основні бали виставлялися у віртуальному класі і дублювалися у паперових академічних журналах, що викликало додаткові труднощі; е) виникла проблема ідентифікації самостійності виконаних здобувачами завдань для об'єктивного їх оцінювання. Деякі викладачі, щоб уникнути списування й підглядання, створювали креативні, творчі завдання, на які неможливо знайти готові відповіді в Інтернеті або просили студентів відповідати на питання із заплученими очима, щоб унеможливити процес зчитування інформації з іншої половини екрана; є) переведення роботи в дистанційну форму ускладнило і збільшило кількість звітної документації, в якій викладачі мусили довести ефективність своєї роботи зі студентами. Звіти про виконану роботу доводилося здавати щотижня, а на їх підготовку витрачалося від двох і більше годин; ж) збільшення часу, проведеного за комп'ютером, призвело до погіршення зору, фізичної втоми й рухового обмеження всіх суб'єктів дистанційного навчання [2, с. 137].

Дослідниця К. Гавриленко зазначає, що відгуки студентів університету про онлайн-навчання загалом були позитивними. До переваг навчання у віддаленому режимі здобувачі віднесли:

а) можливість бути присутнім на занятті не виходячи з дому, у зручній комфортній атмосфері; здатність виконувати завдання в будь-який час: «сови» і «жайворонки»

отримали змогу працювати відповідно до своїх біоритмів;

б) змога бути «частково» присутнім, коли викладач та інші студенти не бачать обличчя один одного, не відповідати на запитання, пояснюючи це неробочим мікрофоном або поганим зв'язком;

с) участь у підборі вебресурсів і відеоматеріалів для створення завдань, цікавих для виконання й відповідних до майбутньої спеціалізації.

Окрім того, перевагами дистанційного навчання, на думку К. Гавриленко, є: 1) удосконалення системи оцінювання; 2) стимулювання креативності, оскільки таке навчання спонукало викладачів шукати нові ефективні засоби навчання й нові методи та мотиватори для залучення студентів до вивчення предмета і процесу систематичного навчання [2, с. 136].

До переваг віддаленого навчання відносять використання хмарних технологій як важливого засобу формування фахової компетентності студентів. Прикладами такого використання можна вважати: електронні журнали і щоденники; онлайн сервіси для навчального процесу, спілкування, тестування; системи дистанційного навчання, бібліотека, медіатека; сховища файлів, спільний доступ, спільна робота; відеоконференції; електронна пошта з доменом навчального закладу; використання системи управління навчання (LMS) тощо [4, с. 198]. Для учасників освітнього процесу «хмарні технології» є найзручнішою сферою інформаційних технологій. Насамперед це стосується як використання «хмарних» сервісів у самостійній роботі студентів, так й у виконанні колективних проектних робіт і групових досліджень, де з метою забезпечення ефективності діяльності, підвищення якості її виконання, вбачається необхідність своєчасного корегування діяльності, та першочергового значення набуває необхідність постійного взаємозв'язку студентів між собою, студентів з викладачем чи науковим керівником. В останні роки вирішується проблема синхронізації різних «хмарних» платформ [9, с. 18].

Тож на основі основних аспектів управління освітнім процесом всі досліджені переваги і недоліки віддаленого навчання можна згрупувати на: а) технічно-технологічні, б) психолого-дидактичні; в) організаційно-управлінські.

Виходячи з переваг і недоліків віддаленого навчання у закладах вищої освіти, ми змогли чітко розділити на кілька груп перспективи на майбутнє:

1. Технологічні – подальший розвиток хмарної складової системи, перехід на кластер

віртуальних машин, який динамічно зможе перерозподілити навантаження. Більше уваги приділяти питанням безпеки та інтеграції до зовнішніх систем; вивчати й удосконалювати окремі модулі системи [8].

2. Педагогічні – постійно проводити підвищення кваліфікації всім учасникам освітнього процесу; створення конкретних рекомендацій щодо проведення окремих видів занять; створення якісних відеозанять на власному відеоканалі; створення механізму зворотного зв'язку з усіма учасниками освітнього процесу [11].

3. Організаційні – можливість постійного використання дистанційного навчання в денній та інших формах навчання (змішане навчання, дуальна освіта); можлива заміна частини аудиторного навантаження в дистанційному вигляді; повноцінна система управління освітнім процесом (групи, розклад, відвідування); система контролю якості освітнього процесу (опитування та аналітика); система визначення індивідуальної освітньої траєкторії студента у вигляді індивідуального навчального плану; автоматичне формування необхідної звітності (журнал відвідувань, відомість оцінювання, додаток до диплому та інше); можливість надавати відкриті курси для самонавчання й привабливості для абітурієнтів; можливість комерційного доступу до дистанційних курсів.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, можна дійти висновків щодо подальшого розвитку дистанційної освіти у закладах вищої освіти України, а саме: по-перше, негайного розв'язку потребує проблема організації постійного зворотного зв'язку з тими, хто отримує освітні послуги, в рамках дистанційної освіти, наприклад, проведення консультацій, створення безпечного інформаційного середовища тощо, використання всіх можливостей сайту навчального закладу як основи електронно-освітнього середовища; по-друге, потрібно змінити підходи адміністрації закладів вищої освіти та деяких викладачів щодо створення дистанційних модулів навчання з використанням цифрових інструментів онлайн-співпраці і взаємодії, інтерактивного змісту (відео, презентації, плакати, тощо), забезпечити розвиток цифрової компетентності тих, хто навчає дистанційно на основі вивчення найкращих практик. По-третє, кожен заклад вищої освіти має створити стратегічний план впровадження цифрових технологій та освітніх онлайн-платформ у навчальний процес для запровадження дистанційної форми навчання, розробити положення або методіку створення й використання дистанційних електронних освітніх ресурсів і вимог до них та положення

про професійний розвиток викладачів для отримання найвищого рівня компетентності у сфері дистанційної освіти та використання освітніх цифрових ресурсів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Воротникова І. П., Якубов С. В. Упровадження дистанційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів: навч.-метод. посіб. Київ: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. 140 с.
2. Гавриленко К. Організаційні етапи створення дистанційного курсу. *Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія* / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. С. 128–142.
3. Гарко І. І. Використання багатофункціональних сервісів для проведення тестування під час дистанційного навчання в закладах вищої освіти. *Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія* / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. С. 153–159.
4. Долгальова О. В., Єщенко М. Г., Пучков І. Р. Використання хмарних технологій під час карантину. *Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія* / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. С. 197–205.
5. Зарівна О. Т., Єфімова О. М., Химай Н. І. Основні інструменти та сервіси для формування оцінювання знань студентів в умовах дистанційного навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 37. С. 205–208.
6. Іщенко О. В. Навчання на відстані: досвід, відповідальність. *Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія* / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. С. 216–222.
7. Каук В. І., Гребенюк В. О., Пуголовок К. М., Водяницький Д. В. Виклики, які надають нові можливості. *Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія* / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. С. 223–231.
8. Курвиге М. Как организовать дистанционное обучение. План действия для учителя. URL: http://marinakurvits.com/kak_organizovat_distancionno_e_obuchenie (дата звернення 02.06.2021).
9. Моделювання й інтеграція сервісів хмароорієнтованого навчального середовища: монографія / за заг. ред. С. Г. Литвинової. Київ: ЦП «Компринт», 2015. 163 с.
10. Муковіз О. П. Основи організації дистанційного навчання у системі неперервної освіти: метод. реком. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. 66 с.
11. Sadvakassova A., Kultan J., Schmidt P. Cloud technologies in education / Global Scientific Conference on Management and Economics in Manufacturing. Zvolen, Slovakia. Oct 05-06, 2017. P. 166–173.

REFERENCES

1. Vorotnykova, I. P., Yakubov S. V. (2017). *Upravdzhennya dystantsiynykh tekhnolohiy u navchal'no-vykhovnyy protses zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv*. [Introduction of distance technologies in the educational process of secondary

schools]. Kyiv.

2. Havrylenko, K. (2020). *Orhanizatsiyni etapy stvorennya dystantsiynoho kursu. Ekstrene dystantsiynе navchannya v Ukraini: monohrafiya*. [Organizational stages of creating a distance course. Emergency distance learning in Ukraine: a monograph]. Kharkiv.

3. Harko, I. I. (2020). *Vykorystannya bahatofunktional'nykh servisiv dlya provedennya testuvannya pid chas dystantsiynoho navchannya v zakladakh vyshchoyi osvity. Ekstrene dystantsiynе navchannya v Ukraini: monohrafiya* [The use of multifunctional services for testing during distance learning in higher education. Emergency distance learning in Ukraine: a monograph]. Kharkiv.

4. Dolhal'ova, O. V., Yeshchenko, M. H., Puchkov, I. R. (2020). *Vykorystannya khmarnykh tekhnolohiy pid chas karantynu. Ekstrene dystantsiynе navchannya v Ukraini: monohrafiya* [The use of cloud technologies during quarantine. Emergency distance learning in Ukraine: a monograph]. Kharkiv.

5. Zarivna, O. T., Yefimova, O. M., Khymai, N. I. (2021). *Osnovni instrumenty ta servisii dlia formuvannya otsiniuvannya znan studentiv v umovakh dystantsiynoho navchannya. Innovatsiina pedahohika* [Basic tools and services for formative assessment of students' knowledge in the context of distance learning. Innovative pedagogy].

6. Ishchenko, O. V. (2020). *Navchannya na vidstani: dosvid, vidpovidal'nist'. Ekstrene dystantsiynе navchannya v Ukraini: monohrafiya* [Distance learning: experience, responsibility. Emergency distance learning in Ukraine: a monograph]. Kharkiv.

7. Kauk, V. I., Hrebenyuk, V. O., Puholovok, K. M., Vodyanyts'kyi, D. V. (2020). *Vyklyky, yaki nadayut' novi mozhlyvosti. Ekstrene dystantsiynе navchannya v Ukraini: monohrafiya*. [Challenges that provide new opportunities. Emergency distance learning in Ukraine: a monograph]. Kharkiv.

8. Kurvits, M. *Kak organizovat' distantsionnoye obucheniyе. Plan deystviya dlya uchitelya*. [How to organize distance learning. Action plan for the teacher].

9. *Modelyuvannya y intehratsiyni servisii khmaro oriyentovanoho navchal'noho seredovyscha: monohrafiya* (2015). [Modeling and integration of services of the cloud-oriented educational environment: monograph]. Kyiv.

10. Mukoviz, O. P. (2016). *Osnovy orhanizatsiyni dystantsiynoho navchannya u systemi nepererivnoyi osvity*. [Fundamentals of distance learning in the system of continuing education]. Uman'.

11. Sadvakassova, A., Kultan, J., Schmidt, P. Cloud technologies in education / Global Scientific Conference on Management and Economics in Manufacturing. Zvolen, Slovakia

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЗАРИШНЯК Інна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри біофізичної хімії, фізики і педагогіки Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Наукові інтереси: інноваційна освітня діяльність; педагогіка вищої школи; педагогічний менеджмент; нейропедагогіка.

ГРАБОВИЧ Марія Вікторівна – аспірант кафедри загального та прикладного мовознавства та слов'янської філології, асистент кафедри іноземних мов професійного спрямування Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Наукові інтереси: інноваційна освітня діяльність; педагогіка вищої школи; педагогічний менеджмент; комунікативна і когнітивна лінгвістика; міжкультурна комунікація.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

ZARISHNYAK Inna Mykolayivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Biophysical Chemistry, Physics and Pedagogy, Vasyl Stus Donetsk National University.

Circle of scientific interests: innovative educational activities; Pedagogy of high school; pedagogical management; neuropedagogy.

GRABOVYCH Maria Viktorivna – postgraduate-student of General and Applied Linguistics and Slavic Philology Department, assistant lecturer of Department of Foreign Languages for Specific Purposes of Vasyl' Stus Donetsk National University.

Circle of scientific interests: innovative educational activities; pedagogy of high school; pedagogical management; general, communicative and cognitive linguistics; intercultural communication.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2021 р.

УДК: 378.147:[37.011.3-051:780.616.432

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-200-79-83

КОЖЕВНИКОВА Лариса Василівна –

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-8535-8727>

e-mail: L0681813681@gmail.com,

ФОРМУВАННЯ АСОЦІАТИВНО-ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У КЛАСІ ФОРТЕПІАНО

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах орієнтації на потреби сучасного ринку праці, соціальної адаптації та підготовки спеціалістів музично-

педагогічного напрямку, зростають вимоги до якості освітньої підготовки фахівців мистецького профілю. Значна увага приділяється культурі мислення педагога,